

Španija

(Geografsko-zgodovinska slika)

zemlja, način pre-

10. tisočletna zgodovina

različne značaje

Spanci se v marsičem raz-

od drugih narodov, ker

živeli in žive v precej

razmerah kakor drugi

ljudstva.

Spanci sta se spopadli Afri-

Evropa in ko so Spanci

le zmagali nad Mavri, je

letni boj zapustil v njih

sledove. Ali se ne bi

drugače razvili, če bi

zibelka v Kopen-

ali v Švici? Ali ne bi bili

decel navadni danaki ali

smrtniki?

Spanci najprej zemljepiano

Italiji na pr.

skoro v ravni črti od

proti jugu in deli deželo v

širici, omogoča pa, da se

strani grude ceste, ki ve-

predele države.

Spanci pa se razteza več

verig od vzhoda proti

Ta gorovja popolnoma

posamezne pokrajine, ki

živelo zelo različno živ-

si ustvarile zelo različ-

šturo. In večkrat neumlji-

državljanke in vojni,

vojuje španski narod že

leto dni s fašisti, boste

ni le, ko dobro pogleda-

zemljevid.

severu so Pireneji. V rav-

preklopi črti se vlečejo

od atlantskega oceana do

medskega morja. Niso tako

kakor švicarske Alpe in

dočev misli, da jih je

korakiti. Je pa prav na-

Alpe so sicer višje, toda

le in se zato dajo na njih

ceste, ki se počasi dviga-

kujačo. Pireneji so pa

100 km široki; njih pre-

zato zelo strmi tako za

ka kakor za osla. Inženirji,

gradili železniško zvezo

Francijo, so to dobro

in gresta zato obe progi,

leta Madrid in Barcelono

inom, ob atlantskem ocea-

se sredozemskem morju.

reže polno predorov. Ra-

neprehodnosti gorovja na

so ohranili svoje poseb-

pradavnih časov do da-

ni Baski.

imenujejo sami sebe Ev-

in svojo deželo Euz-

Utenjaki imajo o izvo-

svojevrstnega, najsta-

naroda v Evropi več teo-

njihov jezik, ki ni prav nič

en španskemu, ne fran-

bi kazal na to, da je

domovina v Aziji, ker je

podoben jeziku cerkezov,

živajo na Kavkazu. Goto-

to, da so Baski trden, od-

rod izvrstnih ribičev, mor-

in, in ležejo vztrajnih de-

Njihovo glavno mesto je

stoletju postavil neki got-

Baski, ki jih je okrog

900, prebivajo na ozemlju

biskajskim morskim zal-

na severu in med visokim

jem, ki zapira njihovo de-

na jugu in vzhodu, Baski so

nali tudi v sedanji vojni

mednarodnemu fašizmu ju-

šilavost.

neodvisna republika An-

5.000 prebivalci je ohr-

mojo samostojnost, ker leži

gorovju in jo veže z dru-

svetom samo ozka steza.

slavna vas Andorra šteje

judi. Andorra se upravlja

še nad 800 let.

kor ločijo Španijo na seve-

reneji od Francije, kakor

atursko-kantabrijsko po-

delelo Baskov, tako tudi

gorske verige proti jugu

Sierra Nevada, Sierra Mo-

del de Španijo v več sa-

mo živčih pokrajin. Kaj-

gorovji določa naravno

španskih rek. Vse izvi-

na visoki planoti in se z

brzino preko polno slapov

ajo v morje. Ker na špan-

niških pogorjih kmalu

ni snež, te vode kmalu upa-

in v dolgi, suhi poletjih

večje reke spremenijo v

potoke. Izjeme tvorijo le

Tago (izgovori Tahó) in

Guadalupe od morja do Seville.

rednji del države sestoi-

viške planote, ki jo pa vi-

gorovje Sierra de Guadar-

pet deli na dve polovici:

na novo Kastilijo, Kastilija,

celo mrežo prekopov za namaka-

nje zemlje in vpeljali pomaran-

če, dateljne, sladkorni trs, bom-

baž. S prekopi iz reke Guadal-

quivir so dolino med Cordovo in

Seville spremenili v "huerto",

velik vrt, na katerem so tedaj

kmeki štirikrat na leto spravljali

žetev. Povabili so inženirje v de-

želo, gradili univerze, na katerih

so znanstveno študirali poljedel-

stvo in druge praktične vede, in

seizidali so edine ceste, ki jih

ima Španija še danes. Mavri so

prinesli zaostali katoliški Evro-

pi matematiko in astronomijo in

tudi dela starih Grkov so spet

odkrili Evropi. In še eno moč so

znali dobro izkoristiti: namesto

da bi Jude zapirali in preganjali,

so jim dali popolno svobodo, da

so s svojimi organizatoričnimi in

trgovskimi sposobnostmi delali

za napredek dežele.

In potem se je zgodilo tisto

neizogibno. Skoro vsa Španija se

je pokoravala njihovi vladni, s

strani katoličanstva jim ni gro-

zila nobena resna nevarnost. O

tem raju na svetu se je raznesla

vest še med druga arabaka in

berberska plemena, ki so se tr-

peljažjo in pomanjkanje v afri-

ških puščavah. Ker je bilo mo-

hamedansko gospodstvo vedno

avtokratično, je zavisel njih u-

spek ali neuspeh od sposobnosti

ene same osebe. Dinastije, ki so

nastale iz zdravih, medvedje

močnih kmetov, so kmalu pro-

padle v vedno večjem razkošju.

Drugi zdravi in močni kmetje,

ki so se potili za svojimi voli,

so z zavistjo gledali na razkošno

življenje v Alhambri in Alcazar-

ju. Začele so se zarote, umori,

državljanke boji, cele družine so

bile iztrebljene in drugi so sedi-

na njihova mesta. Na severu so

se pa začela prebujati posamez-

na španska plemena, ki so se po-

časi privadila, da so slišala na

imena Castilla, Leon, Aragon, No-

varra, Katalan itd. Iz te prebu-

jene zavesti so začele nastajati

majhne države in končno so ske-

nili, da vsaj začasno pozabijo

na medsebojne prepire, da preže-

nejo Mavre. Ta skupnost se je

izrazila tudi v tem, da se je kralj

Ferdinand aragonski oženil z I-

zabelo kastilsko.

V tej veliki vojni z Mavri se

je bilo nad tritisoč krvavih bitk.

Cerkev je izpremenila nacional-

no osvobodilno vojno v versko

vojno in s tem pahnila Španijo

v nesrečo, ki jo morajo občutiti

Spanci do današnjih dni. Španec

je postal vojščak križa — zelo

plemenita stvar, ki pa je spravi-

la deželo na rob propada.

Iz verskega fanatizma so uni-

čili vse mavrske umetnine in

njihovo "posvetno" (torej hudi-

čevo) kulturo. Mavri so bili po-

biti, v kolikor niso prej zapustili

dežele. Sledili so jim Judi. Kar

jih niso pobili, so jih naložili na

umazane ladje potem, ko so jim

pobrali vse, kar so imeli. Kjer se

je poljubilo kapitanu ladje, je

uboge Jude izkrcal na suho.

Spanci so trpeli sedem stoletij

pod verskimi vojnami in inkvizic-

cijo. Na tem je ljudstvo izkrva-

velo in obubožalo. Kar je še osta-

lo, so si prilastili aristokrati.

O posestnih in družabnih raz-

merah po zmagi katoličanstva

piše v nasprotju z drugim tiskom

iz Kopitarjeve ulice s pogumno

odkritostjo Edvard Koček

v zadnji številki katoliške revije

"Dom in Svet":

Slika "prosperitete" v Royal Oaku, Mich., torišču "fathra" Coughlina. Okrajne reliefne oblasti so raje preselile 50 "kljento" v sotočišče zunaj mesta kakor bi plačale stanarino. Izgovor reliefne komisije za formiranje reliefne kolonije je bil, da je pomanjkanje stanovanj.

"Stotisoč ljudi je imelo 12 mil-

ijonov hektarov zemlje, en mil-

ijon kmetov 6 milijonov hekta-

rov zemlje, dva milijona kmetov

pa nista imela niti trohice zem-

lje, poleg njih pa sta bila še dva

milijona poljedelskih delavcev.

Posestniki latifundij (med njimi

je bila tudi cerkev) so proti sil-

no majhni dnini in zavarovanj s

carinami kopičili ogromne dohod-

ke. Bili so neomejeni gospodarji

Španije, zato ni nič čudnega, da

je danes od 50 milijonov hekta-

rov španske zemlje obdelanih le

20 milijonov hektarov in da je od

23 milijonov prebivalstva več ka-

kor 9 milijonov, to je nad 40%

od dneva plačanih delavcev ...

Zato so tudi kulturne razmere

pretresljive. Analfabetov je v

vsaki pokrajini na splošno 50—

60%, v Madridu je prav v zad-

njem času bilo še 40.000 otrok

brez šole. Zelo majhna plast ple-

mčev, industrialcev in bogatih

meščanov vlada neomejeno s svo-

jim kapitalom ter živi v boga-

stvu in razkošju, velika večina

pa v nevednih, včasih celo žival-

skih razmerah. Zato je razumlj-

ivo, da razlika med obema sveto-

voma ni le gospodarska. V Špani-

ji obstoja močno razredno so-

vršstvo, veliko družabno naspro-

tje, kakor ga ni več zlepa najti

... Veliko, zelo veliko krivdo

ima španska duhovščina, poseb-

no višja."

Gospodarsko in kulturno naj-

višjo stopnjo od vseh narodov in

plemen na iberškem polotoku so

dosegli Katalonci. V Kataloniji

se je tudi najmočnejše pojavil od-

por proti diktaturi Prima de Ri-

vere. Po zlomu te diktature so

začeli Spanci spet svobodno di-

hati in se pripravljati, da popra-

vijo vse tiso, kar so tirani nad

njimi zakrivilli. Sredi teh napo-

rov so navalili na nje spet — Afri-

čani pod vodstvom evropskih

fašistov: In z njimi morajo

Spanci že več ko leto dni boje-

vati najhujše boje na življenje

in smrt. Vsi upamo, da bo iz te

vojne izšlo špansko ljudstvo

zmagovito.—L. v Svobodi.

Čuden lepak

V nekem češkem gledališču na

deželi so napovedali Langerjevo

komedijo "Kamela skozi živanki-

no uho." Na lepaku je bilo na-

pisano, da jo bodo igrali "z go-

spodom ravnateljem v glavni

vlogi."

Farmskim upnikom diši dobra letina

Farmerji pravijo, da so njih družine "prva vknjižba"

Des Moines, Ia. — (FP) —

Odkar so zavarovalne kompani-

je, bankirji in drugi upniki za-

duhali eno najboljših letin v

lowi ter zadolžene farmerje ob-

vestili, da pričakujejo čim več-

jo žetev, je med lowškimi far-

merji pričel vstajati odpor pro-

ti "farmerjem", ki farmajo far-

marje.

Ta odpor proti finančnim

"farmerjem" je posebno viden v

severozapadnem delu države,

kjer je najbogatejša zemlja z

največjim odstotkom najemni-

skih farmerjev v državi.

Po več letih suše in drugih

elementarnih nezdod letos vidi-

jo farmerji prvo možnost, da si

nekoliko opomorejo in postavi-

jo na noge. Toda po bogati le-

tini so že pričeli stezati svoje

prste upniki. "Naše žene in o-

troci so naše prve vknjižbe,"

pravijo farmerji, ki se priprav-

ljajo na odpor proti wallstreet-

skim volkovom. Na čelo tega od-

pora se je postavila Farm Hol-

day asociacija, ki je v letih naj-

večje depresije vodila puntarska

gibanja med farmerji.

Organiziranje mor-

narjev na jezerih

Trdnjave jekla padajo

druga za drugo

Duluth, Minn. — (FP) — Orga-

nizatorična kampanja CIO je za-

jela tudi mornarje na Velikih je-

zerih. V pristaniščih od Dulutha

do Buffala je na delu sedem or-

ganizatorjev, ki pridno vplujejo

mornarje v mornarsko unijo

CIO.

V gornjem delu Velikih jezer

načeljuje kampanjo James Mullen,

v spodnjem — od Buffala do Chi-

caga — pa M. H. Stone. V bliž-

nji bodočnosti so sklicana kon-

vencija jezerskih mornarjev, ki

Mooney je resno bolan v jetnišnici

Zdravniki se ga boje operirati

San Francisco. — (FP) —

Tom Mooney, svetovno sloveči

delavski jetnik, leži težko bolan

v bolnišnici sanquentinske ječe,

kjer se nahaja že nad 21 let.

Njegov odvetnik George Davies

je k njemu poslal dr. Leona E-

loessera, slovitega specialista

za želodčne bolezni, ki je odsve-

toval operacijo.

Mooney boleha na želodčnih

uljestih že dalj časa. Pred ne-

kaj tedni je bil premečen iz tu-

kajšnje ječe, kjer je bil več te-

dnov prej v bolnišnici, v San

Quentin. Tam so ga sprejeli

kot — novince. Dali mu niso

nobene zdravniške oskrbe, dok-

ker ni prišel val protestov od

zunaj. Zdravnik v San Fran-

ciscu mu je bil pred premesti-

tvi v San Quentin predpisal

posebno dieto. Ker je ni dobil,

se je želodčnim uljestom pridru-

žila nova bolezen — želodčni

kamni.

Jetniški zdravnik dr. L. L.

Stanley je njegovo bolezen ko-

menciral s sledečim: "Za po-

vpredni slučaj bi bil priporočal

operacijo, toda ako bi bil Moo-

ney umrl pod nožem, bi nastal

tak krik, da sem se odločil po-

čakati. Operiranje Mooneyja

bi jetniško upravo podvrnilo ve-

liki kritiki."

Stanje Mooneyja se polagoma

izboljšuje, toda še ni izven ne-

varnosti. Če se mu obrne na

slabe, se bo moral podvreči

operaciji.

Njegov odvetnik Davies se je

obrnil na načelnika državnega

vrhovnega sodišča s apelom, naj

podvzame korake za protekcijo

Mooneyjevega zdravja. Sodnik

Seawell je odgovoril, da dvomi,

da bi sodišče imelo jurisdikcijo

v tem slučaju. Pred vrhovnim

sodiščem se že dalj časa nahaja

Mooneyjeva zahteva za izpu-

stitev iz ječe po proceduri "ha-

beas corpus".

Na ameriškem

jugu rastejo unije

V deželi "Dixie" vstaja

novi delavsko

gibanje

Arden, N. C. — (FP) — Po vseh

južnih državah se naglo razvija

novi delavski gibanje. Njegov

največji zamah je v tekstilni in-

dustriji, ki je glavna tovarniška

industrija na jugu. Obsežno

kampanjo vodi tekstilni organi-

zatorični odbor CIO, ki ima več-

je številno organizatorjev na delu.

O problemih kampanje in

sploh o zgraditvi močnega delav-

skega gibanja na jugu je raz-

pravljala konferenca, ki se je ne-

davno vršila v poletni šoli blizu

tega mesta. Udeležili so se je

organizatorji in unijski voditelji

iz osmih držav — Virginije, Ma-

rylanda, Floride, Tennesseeja,

Missisipija, South Caroline,

North Caroline in Georgije.

Ida Sledge, ki je bil dvakrat

pogran iz Tupela, Miss., ko je

skušal organizirati krojaške de-

lavec, je poročal, da je Memphis

že v preteklosti večini unijaka trd-

njava. Kampanja beleži lepe

uspehe tudi v Knoxville in mno-

gih drugih mestih.

J. R. Butler, predsednik South-

ern Tenant Farmers unije, je po-

ročal: "Nam je uspelo, da smo

'sharecropperjem' dokazali, kaj

lahko naredijo zase."

Vsi govorniki so naglašali po-

trebo delavske vzgoje. V njej

so videli temelj, na katerem naj

zraste delavsko gibanje, ki mora

v svoji zgodovinski nalogi pre-

obraziti jug. Alice Hanson, pro-

svetna direktorica tekstilne uni-

je, je rekla, da unije stoji pred

dvema glavnima problemoma.

Prvi je, kako obdržati, kar so do-

segle, drugi pa organiziranje ne-

organiziranih milijonov.

eksekutivi, naj skuša ugotoviti

možnost kooperiranja z Nad-

strankarsko delavsko ligo v

Pennsylvaniji z namenom, da se

ta liga pridobi za akcijo samo-

stojne delavske stranke.

Člani plesarske unije na piketni straži pred davkarjo v Washingtonu. Unija je odredila piketiranje kot protest, ker pri oddajanju kontraktov vlada favorizira neunijske kontraktorje, v sled česar so gradbeni delavci zadnjič zagrozili z generalno stavko v glavnem mestu.

F. M. DOSTOJEVSKIJ:

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s epilogom — Poslovni Vladimir Levitš

"Leži in še vedno se ji blede, ni se še osvestila. Njeni tetki samo stokata in se repenčita nad menoj in Herenstube je bil tu in se je tako ustrašil, da nisem vedela, kaj naj napravim z njim in kako naj mu pomorem; kar po zdravniku sem hotela poslati. V moji kočiji so ga odpeljali. In da bi bila mera polna, ste zdajci prišli še vi s tem pismom. Res je, da naj bo vse to šele čez poldrugo leto dni. Na vse, kar je velikega in svetega, na vašega umirajočega starca vas zaklinjam, Aleksej Fjodorovič, pokažite mi tisto pismo — meni, materi! Če hočete, ga držite med prsti, čitala ga bom iz vaših rok."

"Ne, ne pokažem vam ga, Katerina Osiipovna, niti če bi ona dovolila, vam ga ne pokažem. Jutri pridem k vam in se pogovorim z vami o marsičem, če boste hoteli, a zdaj — z Bogom!" In Aljoša je planil s stopnic na ulico.

II

Smerdjakov z gitara

Saj se tudi ni utegnil muditi. Še ko se je poslavljaval od Lize, ga je po bliskovito prešinila misel, kako bi neutegoma, kar moči hitro, ujel brata Dmitrija, ki se je očividno skrival pred njim. Dokaj pozno je že bilo, okoli treh popoldne. Aljoša je z vsem svojim bitjem kopnel, da bi bil že v samostanu pri svojem "velikem" umirajočem, toda potreba, da vidi brata Dmitrija, je bila močnejša od vsega: v Aljoševem duhu je od ure do ure naraščalo prepričanje o neizogibni strašni katastrofi, ki se utegne vsak trenutek zgoditi. Kakšna naj bi prav za prav bila katastrofa in kaj bi v tem trenutku hotel reči bratu, morda niti sam ne bi bil mogel določno povedati. "Naj umre moj doberotnik brez mene, samo da si ne bom vse življenje očital, da bi bil morda lahko nekaj rešil, pa nisem rešil, ampak sem šel mimo, ker se mi je mudilo domov. Če storim tako, izpolnim samo njegovo veliko besedo..."

Njegov načrt je bil tak, da zašči brata Dmitrija iznenada, to je, da spleza, kakor večer, čez tisti plot na vrt in sede v hladnico. "Če ga pa tamkaj ni," je mislil Aljoša, "tedaj se ne oglasim ne pri Fomi ne pri gospodinjah, ampak se potuhnem in počakam v hladnici, čeprav do večera. Ako še vedno preži na Grusenjkina prihod, tedaj je zelo mogoče, da pride v hladnico..." Sicer pa Aljoša ni Bog si ga vedi koliko premišljeval o podrobnostih načrta, sklenil je le, da ga izvrši, tudi če bi naneslo tako, da se danes ne vrne v samostan...

Vse je bilo brez nepravilice: preplezal je plot skoro na tistem kraju kakor večer, in se skrivaj splazil v hladnico. Hotel je, da ga ne bi nihče opazil: taka gospodinja kakor Foma (če je bil tu) sta bila nemara na bratovi strani in sta ravnala po njegovih ukazih; v tem primeru ne bi pustila Aljošo na vrt ali pa bi za časa obvestila brata, da ga išče in vprašuje po njem. V hladnici ni bilo nikogar. Aljoša je sedel na svoje večerjasto mesto in jel čakati. Ko se je ogledal po hladnici, se mu je zazdelo, da ve zakaj veliko bolj stara in trhla nego večer, tako nekam bedna se mu je videla to pot. Sicer pa je bil danes prav tako jasen dan kakor večer. Na zeleni mizi se je poznal kolobar od večerjane kozarce s konjakom, ki se je bil menda razlil. Na um so mu prihajale, kakor vselej v trenutkih pustega pričakovanja, prazne misli, ki niso bile v nikaki pametni zvezi s stvarjo: na primer, zakaj je sedel, ko je zdaj prišel semkaj, prav tja, kjer je sedel večer, in zakaj ne drugam? Naposled mu je legla na dušo globoka tegoba, izvirajoča iz negotovosti in skrbi. Toda ni še sedel četrte ure, ko se je zdajci, čisto blizu neke, začul akord gitare. Igralec je sedel ali pa je bil pravkar sedel neke v grmovju, ne več ko dvajset korakov od njega. Aljoša je mahoma prešinil spomin, da je večer, ko je odhajal od brata iz hladnice, videl, ali se mu je zdaj zazdelo, kakor bi bil

v naglici opazil pred seboj na levi ob plotu zeleno, nizko, staro vrtno klopico med grmovjem. Prav nanjo so bili zdaj menda sedli gostje. Kdo je neki bil? A tedajci je moški glas v osladnem falzetu zapel kuplet, spremljaje se na gitari:

Nepremagljiva sila
s teboj me veže, mila
Bog se naju usmili,
tebe in mene,
tebe in mene,
tebe in mene!

Glas je utihnil. Tenor in način petja sta bila lakejska. Drugi glas, to pot ženski, je zdajci laskavo in nekam boječe, obenem pa zelo spakljivo vprašal:

"Zakaj vas tako dolgo ni bilo k nam, Pavel Fjodorovič? Kako da nas venomer prezirate?"

"I, kaj bi neki," je sicer vladno, a tudi z odločno poudarjenim dostojanstvom odvrnil moški glas. Očividno je moški prevladoval, ženska pa se mu je dobrikala. "Moški je menda Smerdjakov," je pomislil Aljoša, "vsaj po glasu sodeč, dama pa je gotovo hči tukajšnje gospodinje, tista, ki je prišla iz Moskve in nosi obleko z vlečko ter hodi k Marji Ignatjevni po juho..."

"Jaz imam vsako pesem strašno rada, če se lepo ujema," je nadaljeval ženski glas. "Zakaj ne nadaljujete?" — Glas je iznova zapel:

Ti moja čast in slava,
oj, ljubica, bodi zdrava,
Bog se naju usmili,
tebe in mene,
tebe in mene,
tebe in mene!

"Zadnjič je bilo še bolje," je pripomnil ženski glas. "Takrat ste zapeli: 'Oj milica, bodi zdrava.' Tako je bilo bolj nežno slišati — danes ste gotovo pozabili."

"Stihi so nezmisljeni," se je odrezal Smerdjakov.

"Oh, ne, jaz imam stihe silno rada."

"Stih, to je prava budalost. Sami premislite: kdo na svetu pa govori v rimah? In če bi jeli mi vsi govoriti v rimah, pa bodi tudi po višji zapovedi, ne verjamem, da bi se dosti zmenili! Stih niso nič pravega, Marja Kondratjevna."

"Kako pametni ste v vseh teh stvareh! In kako ste v vsem napredovali!" se je vse bolj in bolj laskal ženski glas.

"Še vse kaj drugega bi mogel, še vse kaj drugega bi znal, da ni bila še izza otroških let moja usoda taka. V dvoboju bi ustrelil tiste, ki bi mi rekli, da sem lopov, ker me je rodila Smerdela in nimam očeta; pa so mi to že v Moskvi dajali pod nos, po zaslugi Grigorija Vasiljeviča se je bilo zvedelo odtod. Grigorij Vasiljevič mi očeta, da se upiram zoper rojstvo, češ: 'maternico si ji raztrgal'. Maternica naj bo maternica, a jaz bi bil zadovoljen, če bi me bili ubili še v materinem krilu, samo da mi vobče ne bi bilo potreba na svet. Na trgu so govorili in tudi vaša mamica se je v svoji veliki nerahločnosti izpozabila in mi je pripovedovala, da je imela lase kar sprjete od nesnage, visoka pa je bila nekaj mickenege več ko dve dva komolca. Zakaj neki mickenege, ko bi lahko rekla 'majhnege', kakor govorijo vsi ljudje? Izraziti se je hotela kar moči solzno, a to je bilo tako rekoč kmečka solza in kmečko čuvstvo, da bi jo prostosrčno biti ne more. Ali more imeti ruski seljak kako čuvstvo v primeri z omikanim človekom? On v svoji neomikanosti ne more imeti nikakega čuvstva. Že od svojih otroških let bi se najrajši kar v zid zalezel, kadar ališim 'mickenege'. Vso Rusijo so vražim, Marja Kondratjevna."

"Če bi bili junckerček-officer ali mlad huzarec, ne bi govorili tako, ampak sabljo bi izdrli in bi branili vso Rusijo."

(Dalje prihodnjik.)

Vladimir Rijavec:

Greh

(Odlomek iz "Umiramo za bodočnost")

"Kaj se je zgodilo?" je vprašala Vera, ko je zadelo od gruč na trotoarju. Ljudje so se sklanjali drug nad drugim, se vzpenjali na prste, živahno povpraševali na desno in levo ter iskali v skupini, ki so jo stvorili, krivca tolikemu razburjenju.

"Kradla je!"

"Kradla je?"

"Kdo je kradel?"

"Hleb kruha je vzela."

"Kdo je kradel?"

Niti oni na drugi strani ceste niso ostali brezbržni za dogodek, ki je izgledalo, da je prinesel novo življenje v enakomernost in monotonost glavne ulice. Nekje iz prvega nadstropja so prihajali zvoki klavirja, lovili so se in iskali soglasja v simfoniji vrvenja pod sabo; služkinja, ki je čistila okna, je prenehala z delom in se zagledala v gručo; iz trgovine na drugi strani ceste je stopil trgovski pomočnik, si dal opraviti s svinčnikom in z

zanimanjem spraševal prodajalca čašpisov, kaj se je zgodilo.

"Kdo je kradel?"

"Tako mlada, pa že krade!"

"Nič čudnega! Nobeden ne pa-

zi nanjo... vedno je na česti. —

Materi ni nikdar doma... v to-

varni dela..."

"Ne dela več. Prejani teden

so jih polovico odpustili."

"Četvero otrok je... gotovo

so lačni."

"... Oče ji je vsak dan pi-

jan..."

"Ali to ni izgovor, da sme kra-

sti!"

Iz pekarnice je stopil lastnik,

močan in rdeč, z belim predpas-

nikom pred sabo. Zrnil se je

med ljudmi do male, ki je pre-

plašena gledala, kaj se je do-

gajalo okoli nje — ji iztrgal hle-

bec, v katerega je bila že za-

griznila, iz rok in jo z mesnat

roko udaril po licu.

"Kdo ti je ukazal krasti?"

Lice ji je zardelo od udarca.

Stisnila se je k zidu, zajokala,

si z roko obrisala prve solze, dvi-

gnila oči in pogledala ljudi okoli

"Ne smeš krasti mala," se je

sklonila k njej starejša gospa in

ji s čistim, po narcisah dišečim

robčkom, obrisala lice.

"Lačna sem."

"Prosi ti moral!"

"Prosim sem — a mi nič nisi dali," je odgovorila ihto. "Res?"

Pokimala je.

Pekarju je bilo nerodno. Molčal je in gledal na nalomljen del hleba, ki ga je držal v rokah in s katerim ni vedel, kaj bi počel. "Krasti se ne sme!" je rekla gospa in ga rešila iz zadrege.

"Da, krasti se ne sme," je potrdil, se obrnil in si pričel delati pot, da bi se vrnil v prodajalno. Mala je z lačnimi očmi spremljala hlebec, ki ga je tiščal v roki.

"Koliko stane kruh?" ga je sredi poti prekinila Vera.

Pogledal jo je začuden, kot da ni dobro razumel vprašanja. "Koliko stane kruh?" je ponovila.

"Zakaj? ... Dva dinarja."

Plačala mu je. Dal ji je hlebec, skomignil z rameni in se brez besed vrnil v prodajalno. Mali so zasijale oči; par gledalcev se je pomilovalno nasmejnulo. Stari gospoj ni bilo prav.

"Potuho ji dajete... Za svoj..."

"Lačna je!" ji je upadla v besedo Vera.

"Za svoj greh je zaslužila kazen!" se ni dala zmotiti gospa.

"Greh?" se je začudila Vera.

"Da, res! Po naših pojmih je grešila. Kradla je... toda dvomim, da čuti v sebi najmanjši očetek ali protest proti temu, kar je napravila... In ni greh le ono, kar nam teži vest!"

"Čudni pojmi in razlaganja!" se je oglasil nekdo. — Klavir je utihnil. Zadnji akord je vztrepetal in se izgubil v šumu ulice.

"Nič čudni!" se je uprla Vera in ponudila kruh mali, ki jo je hvaležno pogledala in brez zadrege zagriznila vanj. "Nič čudni! Prav gotovo je v duši bolj poštena od marsikaterega izmed nas!... In sploh to pojmovanje o poštenju!... Točno so nam opredelili: to je greh in to ni greh, to je pošteno in to nepošteno, to smeš in tega ne smeš... Nobenega ne zanima, kako je do greha prišlo... vsak se čuti le sodnika onemu, ki je grešil in obsoja stvari, ki bi lahko mirne duše šel preko njih in ki niso nič v primeri z onimi, ki se dogajajo za pobeljenimi in nedostopnimi kulisami, skrivajočimi par vsega sitih in vsemogočnih izvoljencev... in za katere ne bomo izvedeli nikdar!... Je morda pošten tisti, čigar umazane, s katerimi se bavi, ne vodi do na obtožniški klopi, pa zardeva pred njimi, kadar je sam; — za katere ga nobeden ne preganja, mu jih nobeden ne očita in ki mu pečejo vest, če jo sploh še ima? — So še slabše stvari kot je krast! In kadar se na to spomnim, takrat se mi smilijo zločinci. Oni stavijo vsaj nekaj na kocko; — igrajo za svojo kožo, za svojo svobodo! Grede odkrito za svojim ciljem in ne delajo podlosti v rokavicah! In to mi je vsekakor dražje!"

Govorila je razburjeno in z glasom, ki ni mogel zatajiti bolečine njene duše. V lice je pobledele, a oči so ji sijale kot žerjavica.

"Prosim je za kruh... in ker ga ji niso hoteli dati, ga je vzela. Ukradla ga je... in pravite, da je zaslužila kazen zato... toda če je kdo izmed vas občutil kdaj glad in če je kdo pomislil, da čaka doma nanjo še troje lačnih ust, ki so se večerj dovoljla s par krompirji v obli- cah, a niso danes še ničesar oku- sila in si niti od jutri ne obetajo mnogo več... ji prav gotovo ne

"Liberalni" izdajatelj Herald & Review v Decatorju, Ill., ne prakticira, kar uči. On je "priatelj" organiziranega delavstva, toda je proti častniškarski uniji. Na sliki je videti pike njegove tiskarne po izbruhu častniškarske stavke.

bo zameril greha, ki ga je rodila želja, da sebi in svojim bratcem preskrbi ono najpotrebnejše, najnujnejše in do česar bi vsak moral imeti pravico: kos kruha...

A na to niste pomislili. Ne zanima vas. Niti vas ne zanima, kaj bo s tristo delavci Krossove tovarne, ki so jih prejani teden odpustili, ker jih zaradi izpopolnjenih strojev ne potrebujejo več? — Ravnatelj tovarnice je delal pač po svoji vesti — nobene- mu ne bo padlo na misel, da bi mu sploh kdaj kaj očital. Ni grešil, ker mu je dovoljeno delati tako, kot je njemu prav. —

Evo, na vse to ste pozabili!... Govorite o grehu šele takrat, kadar bo imel vsak vsaj toliko, da ne bo lačen kruha!"

Voz cestne železnice je zdrdral mimo in se ustavil malo pred križiščem. Gneča se je zgostila. "Ne ovirajte prometa!" —

Postajanje in zbiranje po trotoarjih je prepovedano! — Ne ovirajte prometa!" je opozarjal prometni stražnik.

"Gospodična je še mlada," je rekel gospod s monoklom in se pokroviteljsko nasmejnili. "Za par let bo mislila drugače. Življenja največkrat ne moremo spraviti v sklad z občutki, ki jih nosimo v sebi! Ono ima svoja pota in prisiljeni smo, da se jim pokoravamo!"

Gruča se je polagoma manjšala. Ljudje so odhajali po opravkih, nasitili so svojo radovednost, si umirili vest in že za par trenutkov pozabili na dogodek, ki jih je zmotil v mislih na obilo in okusno opoldansko kosilo, na prijeten popoldanski počitek, na večerje društvo, na partijo šaha ali biljarda v kavarni, na koncert, kino ali gledališče — in jih za kratek čas potegnili v grobo vsakdanost.

Spet se je oglasil klavir v prvem nadstropju; služkinja, ki je čistila okna, se je oprijela dela; trgovski pomočnik si je zataknil avinčnik za uho in se vrnil v trgovino; mala je ostala sama. Stisnila se je k zidu in drobila kruh, ki ji je bil še ostal. —

Ulica je dobila svoje navadno, živo lice; sličila je reki, mogočni in pisani, polni vrtincev in le z redkimi zastoji, za katere je izgledalo, da jih ne mara in da jih skuša čimprej odplaviti iz svojega korita. — Iz Svobode.

Ali ste še naročili Prosveto ali Mladinski list svojem prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Alkohol

Pri treznostnem predavanju pripoveduje govornik, kolikokrat mu je v življenju prav prišlo, da ni pil.

"Zdaj sem prvi za lastnikom v naši tovarni," je dejal, "pred dvema letoma pa sta bila še dva druga pred menoj. Prvi je izgubil službo zaradi popivanja, drugi pa je v pijanosti nekoga okradel. Da, da, gospodje, kaj je torej vzrok, da imam zdaj tako lepo službo?"

Tedaj se začuje nekje iz ozadja debel glas:

"Alkohol!"

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

Več piva

Koren stoji v pivnici pivo. Pa gleda, kako nali- mar kozarec za kozarec dobe vsi gostje svoje pi-

spusti s krčmarjem v pivo. "Hm, ali iztočite da dan?"

"O, gre," reče krčmar, štiri sodčke."

"To je pa precej. Jaz lahko pomagal, da bi jih sedem."

"Kako pa?" je hitro krčmar, željan zaslužka.

"O, prav lahko. Samo bi morali napolniti vsak rec."

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETE

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni ali dveh. List Prosveta stane za vse enako, za člano ali nečlano \$1.00 eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.00 tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, da je list predrag za člano S.N.P.J. List Prosveta je vaša lastnina, gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Listu Prosveta je:

Za Zdruf. države in Kanado \$6.00	Za Ciceru in Chicago je...
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in.....
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in.....
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in.....
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in.....
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in.....

Za Evropo je.....\$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali M. Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnimo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti S.N.P.J., ali če se preseli proč od družine in bo zahvaloval sam svoj tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako ali tako naročen na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveto vsote \$.....

1) Ime.....Čl. družine \$.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih mojih družin:

2).....Čl. družina \$.....

3).....Čl. družina \$.....

4).....Čl. družina \$.....

5).....Čl. družina \$.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....